

Sápmelaččaid vásihan áitagiid ja vaši vuostá ferte dáistalit!

Čállit:

Linda Hofstad Helleland, guovllu- ja digitálaminsttar, Norga

Amanda Lind, kultur- ja demokratiijaministtar, Ruotta

Anna-Maja Henriksson, vuoigatvuođaministtar, Suopma

Aili Keskitalo, sámedikki sátnedođiheaddji, Norga

Per-Olof Nutti, sámedikki sátnedođiheaddji, Ruotta

Tuomas Aslak Juuso, sámedikki sátnedođiheaddji, Suopma

Sápmelaččat leat dovddastuvvon iežas álbmogin ja álgoálbmogin, mas lea iežas kultuvra, servodat ja gielat. Danin min riikkaideamet guovlluin gávdnojit mánggat earálágan kulturdajahusat ja earálágan gielat. Dát lea riggodat midjiide buohkaide. Dán dihtii mii leat čuvvon fuolain dan, mo sápmelaččat leat gártan vásihit áitagiid, vaši ja ráfehuhttima. Mii eat sáhte dohkkehit dán, ja mii fertet dáistalit ovttas dan vuostá.

Ruota alimus duopmostuolu 23. ođđajagimánu 2020 almmustahtán duomu maŋŋá olles Sámi guovllus leat bohtán ovdan áitagat, vašši ja veahkaváldi. Sápmelaččaid vuostá leat bohtán goddináitagat, ja bohccuid leat muosehuhtán ja goddán.

Davvi-Norggas leat leamašan mánggat dáhpáhusat, main leat duođalaččat agiteren sápmelaččaid vuostá. Nordlys-áviisa čálui 6. juovlamánu 2020 dáhpáhusas Romssas, go nuorra nieida vásihii ráfehuhttima busses sámasteami dihtii.

Suomas vaššisáгат sápmelaččaid vuostá bohtet ovdan dávjá sosiála medias, muhto maiddái earáin mediain. Earenoamážit dakkáraš áššiin bohtet ovdan vaššisáгат ja geahččaleamit jávohuhttit sápmelaččaid, go lea sáhka sápmelaččaid vuoigatvuođain.

Máilmmiviidosáččat lea oaidnimis, ahte álgoálbmogat vásihit ain eanet ráfehuhttima ja utnohisvuođa earenoamážit go bealuštit ja hárbjehit vuoigatvuođaideaset eatnamii ja luondduriggodagaide. Sápmelaččat olggustuvvojit go geavahit álgoálbmogii gullevaš vuoigatvuođaideaset ja ovdanbuktet sápmelaš identitehtas. Mii leat fuolas das, go sámevašši orru šaddamin dábálažžan servodagas.

Maid vaššisáгат dagahit midjiide?

Vaššisáгаин sáhttet leat duođalaš čuovvumušat nu oktagassii, jovkui go olles servodahkii. Mánggat sápmelaččat vásihit vaššisáгаид skuvlla šiljus, gáhta alde, internehtas, sosiála medias ja neahhtaáviissaid kommenterensajiin. Áitagat ja vašši váikkuhit maiddái sidjiide, geat eai njuolga ieža vásit dan. Go nuorra sápmelaččat lohket ja oidnet, mo rávis nissonat ja albmát buktet iežaset ovdan sosiála medias, sii sáhttet ballat buktimis ovdan iežaset sápmelaš identitehta, eaige sii vealttekeahhtá hálit oassálastit almmolaš sagastallamii. Ná

vašši ja ráfehuhttin váikkuhit negatiivvalaččat maiddáí sámegielaide ja sápmelaš kultuvrra ovdánahttimii, maid dilli lea juo dál rašši.

Nubbi ášši lea árgabeaivvi rasma, juohkin "midjiide" ja "earáide" sihke árgabeaivválaš sápmelaččaid ja sápmelaš kultuvrra badjelgeahččan.

Vašši ja vaššisárgat váikkuhit ovttaskas olbmuid ja olles álbmotjoavkkuid identitehtii ja čevaláivuhtii. Go oppa áigge vásiha vaši ja ráfehuhttima duogáža dihtii, lea ain váddásut buktit iežas ovdan nu mo lea. Mannán logijagiid mii leat arvosmahttán servodaga mánggahámatvuhtii. Dat lea dehálaš midjiide buohkaide. Dáláš garra sagastallanatmosfeara dihtii dát mánggahámatvuohka lea áitojuvvon nuppástuvvat oaidnemeahttumin.

Min demokrátalaš servodagain galgá leat dilli sagastallamii ja earálágan oaviliidda. Sátnefriddjavuohta lea demokrátalaš riektestáhta geađgejuolgi. Muhto sátnefriddjavuohta ii oavil friddjavuođa hárhjit vaššisárgaid iige friddjavuođa agiteret eará álbmotjoavkkuid vuostá. Dat, ahte vaššisárgain ja agiteremis lea bohtimin ođđa normála, lea demokrátalaš váttisvuohka, mii earet eará ráddje earáid oassálastima servodatlaš sagastallamii.

Maid mii sáhttit dahkat dása?

Servodahkan mii eat sáhte dohkkehit dákkáraš vaši ja ráfehuhttima sápmelaččaid vuostá. Min servodat ii sáhte leat berošmeahttun – ja dušše leat fuomáškeahttá vaššisárgaid dajakeahttá dan vuostá dahje válddekeahttá dasa beali. Mis, geat ovddastit ráđđehusa ja golmma sápmelaš parlameantta, lea earenoamáš ovddasvástádus čuožžilit vaššisárgaid vuostá. Mis buohkain lea maiddáí ovddasvástádus dakkáraš servodaga luovvamii, gos juohkehaš sáhtta leat nu mo ieš lea balakeahttá agiterema veahkadatjoavkku vuostá ja áitagiid.

Buot min golmma riikkas leat váldojuvvon atnui iežas, našuvnnalaš doaibmabijut dán guovllus:

- Norggas lea vaššisárgaid vuostásaš našuvnnalaš strategiija sihke čearddalaš duogáži ja oskkoldahkii vuođđuduvvan rasismma ja olggušteami vuostásaš doaibmanplána.
- Ruotas lea *Našuvnnalaš plána rasismma, dávisteaddji vašálašvuodaid ja vašširihkkosiid doarjumii*, mas loktejuvvo sápmelaččaid vásihan rasismma earenoamážit ovdan.
- Suomas leat gárvviteamen rasismma doarjuma ja buorre álbmotgaskavuodaid doaibmanplána.

Lassánan davviriikalaš dási ovttasbargu sáhtta ávkašuvvat našuvnnalaš vásáhusain, ja ovttasbargu sáhtta veahkehit ovddidit oktasaš doaibmabijuid. Min oainnu mielde earenoamážit golbma čuovvovaš ášši leat joatkkabarggu dáfus dehálaččat:

- Sihke Norga, Ruotta ja Suopma leat gárvvistišgohtán duohtavuodá- ja soabadanproseassaid. Proseassat čuvgehit historjjálaš vearrivuodáid, mii veahkeha hukset ipmárdusa sápmelaš álbmoga dáláš dilis golmma davviriikkas. Joatkkabarggus mii sáhttit ávkkástallat nuppiideamet vásáhusaid.
- Mii leat maiddái mearridan bargat dan bealis, ahte lasihit dieđu sihke historjjálaš ja dán áigge dáhpáhuvvan rasismmas ja olggušteamis.
- Seamná áigge mii fertet luovvat ja doarjut buorre ovdagovaid, mat čuožžilit vuosttaldit vaššiságaid ja agiterema álbmotjoavkku vuostá ja doibmet dáid vuostá. Mánngat buorre fámut leat ovddideamen dan, ahte historjjálaš heahpada dovdu rievdá čavláivuohka ja illun.

Dohko lea ain guhkes mátki, muhto mii eat sáhte eahpelihkostuvvat dán min barggus. Agiteren ja vašši sápmelaččaid ja unnitloguid vuostá lea ášši, mas min riikkat eai galgga beaggit. Min mátki ii leat nohkan, ovdal go buohkat leat dás ovtta miela ja ovdal go buohkat sáhttet leat čavláii iežas kultuvrras gárttakeahhtá ballat agiterema ja vaši álbmotjoavkkustis vuostá.